

Analyse

1. december 2023

Danmark går glip af talent fra landkommunerne

Af Mathias Dybdahl Ahle og Anne Sophie Warberg Hækkerup

Denne analyse viser, at personer der vokser op i landkommuner, har lavere sandsynlighed for at ende i top 20 pct. af samfundets indkomstfordeling som 40-årig end personer, der vokser op i storbyer.

En del af forklaringen skyldes, at personer fra yderkommuner i højere grad vælger mere lavtlønnede uddannelser, som der er flest af, hvor de bor. Det er derfor vigtigt, at der sikres lige adgang til uddannelser på tværs af kommuner i Danmark, fx ved at styrke den kollektive trafik.

Analysen viser:

- Opvækst i landkommuner giver lavere sandsynlighed for at ende med et af de top 20 pct. mest vellønnede jobs som 40-årig end opvækst i København.
- Omvendt giver opvækst i en række Nordsjællandske kommuner en højere sandsynlighed for at ende med et af de 20 pct. mest vellønnede jobs.
- Forskelle blandt kommunerne er rensset for socioøkonomiske forskelle, så resultaterne skyldes fx ikke forskellige uddannelsessammensætninger blandt forældre på tværs af kommuner.
- De fleste forskelle mellem land- og bykommuner forsvinder, når vi tager højde for personernes karrierevalg. Det indikerer, at forskellene især er drevet af, at personer fra yderkommuner i højere grad vælger uddannelser med relativt lave lønninger.
- Det kan bl.a. være et resultat af, at der er dårlig adgang til især lange videregående uddannelser uden for storbyerne i Danmark.

Kontakt

Økonom
Mathias Dybdahl Ahle
Tlf. 26 21 82 64
E-mail mda@kraka.dk

1. Vi undersøger talentudfoldelse på tværs af kommuner

Vi undersøger geografiske barrierer i Danmark ...

Barrierer for talentudfoldelse kan ramme mange typer af grupper i samfundet. Hvis visse grupper eller enkeltpersoner i samfundet ikke har mulighed for at udfolde deres evner fuldt ud, går samfundet glip af talent og dermed indkomst og velstand. I denne undersøgelse anvendes en regressionsanalyse baseret på Ahle og Hækkerup (2023) for at undersøge, om opvæksten i forskellige dele af Danmark påvirker mulighederne for talentudfoldelse.

... ved at se på personers opvækstkommuner

Det gør vi ved at undersøge sammenhængen mellem en persons opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen som 40-årig, idet der kontrolleres for en lang række baggrundskarakteristika og socioøkonomiske variable, fx forældrenes uddannelsesniveau, køn og herkomst. For en fyldestgørende beskrivelse af data og metoden i analysen henvises til Ahle og Hækkerup (2023).

Skævheder kan indikere, at Danmark går glip af talent

Hvis personer har forskellige muligheder for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen afhængig af, hvor i Danmark de vokser op, tyder det på en skævhed i samfundet, der gør, at vi spilder talent fra visse dele af Danmark.

Vi benytter en lineær sandsynlighedsmodel ...

Vi udfører to regressionsanalyser

For at undersøge, om personer, der vokser op i visse dele af Danmark, ikke får udfoldet deres talent på arbejdsmarkedet i samme grad som andre, udfører vi to regressionsanalyser, hvor vi forsøger at isolere sammenhængen mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ligge i top 20 pct. af indkomstfordelingen som 40-årig.

... og udfører en regression med forudsætninger ...

Vi udfører først en regression, der undersøger sammenhængen mellem en række baggrunds- og socioøkonomiske variable fra personens barndom, og sandsynligheden for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen. Regressionen vil kortlægge, hvorvidt at opvækst i nogle dele af landet giver personer bedre eller dårligere forudsætninger for at udfolde deres talent end andre.

... og en regression, hvor karakteristika som 40-årig indgår

Vi udfører derefter en regression, hvor en række målbare karakteristika om personen som 40-årig også indgår. Det er karakteristika som personen tilegner sig gennem sit liv, fx personens uddannelsesniveau og den branche personen arbejder i. Regressionen vil vise om der også er en sammenhæng mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i toppen af indkomstfordelingen, når der tages højde for personens uddannelsesniveau og branche.

Danske kommuner giver forskellige forudsætninger

Opvækstkommuner giver forskellige forudsætninger for succes

Der er umiddelbart store regionale forskelle i sandsynligheden for at ende i top 20 pct. som 40-årig, jf. figur 1. Generelt er sandsynligheden for at ende i toppen af indkomstfordelingen lavest i de kommuner, der ligger længst væk fra store byer som København og Aarhus, og størst i Nordsjællandske kommuner. Personer, som vokser op i Lolland eller Langeland Kommune, har fx 16,4- og 15 pct.-point lavere sandsynlighed for at ende i toppen af indkomstfordelingen som 40-årig, end personer, der vokser op i Københavns Kommune. Modsat er der 20,4 pct.-point større sandsynlighed for at ende i toppen af indkomstfordelingen, hvis man vokser op i Gentofte Kommune ift. Københavns Kommune.

Forskellen skyldes ikke forskelle i socioøkonomi

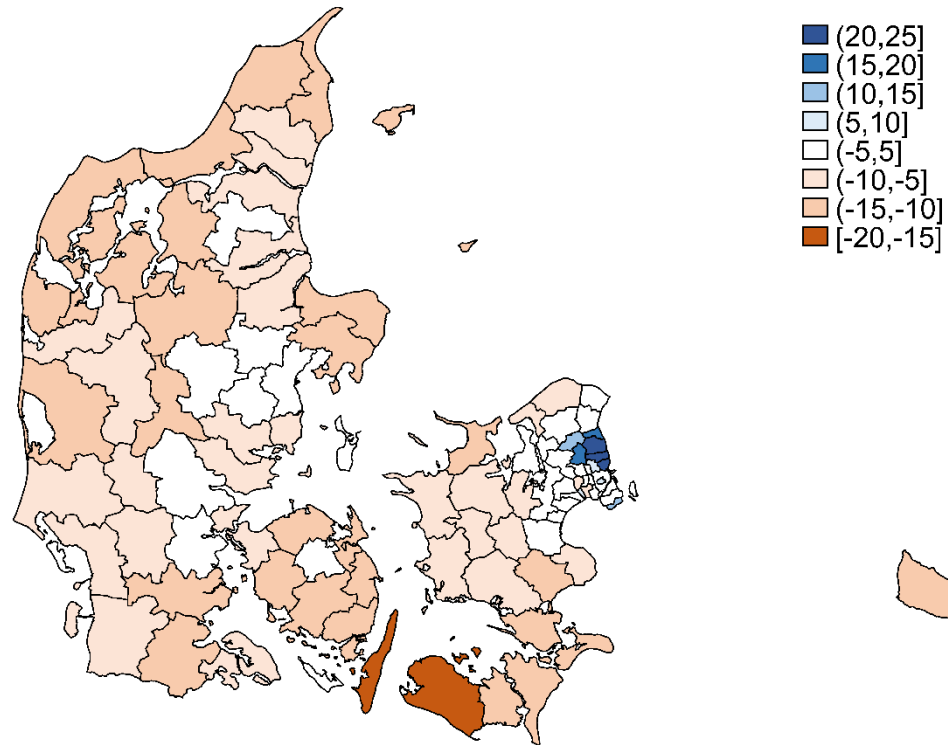
I regressionsanalysen renses der for en række socioøkonomiske variable, der bl.a. indeholder oplysninger om forældrenes indkomst- og uddannelsesniveau. Forskelle i sammenhængen mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen skyldes derfor som udgangspunkt ikke, at der fx er flere, der vokser op med højtuddannede forældre i Nordsjælland end i Sydsjælland. Der kan dog være nogle effekter af at vokse op i en kommune med mange højtuddannede forældre, som regressionen ikke tager højde for, fx netværkseffekter.

Uobserverbare faktorer påvirker forudsætningerne

De forskelle, vi finder på tværs af kommunerne, er et udtryk for, hvordan uobserverbare faktorer i kommunerne påvirker borgernes sandsynlighed for succes senere i livet. Disse faktorer kan fx være forskelle i adgang til uddannelse, jobmuligheder, netværkseffekter, rollemønstre, lokal løndannelse m.m. Resultaterne tyder på, at Danmark går glip af talenter fra yderkommuner, der ikke

formår at nå top 20 pct. af indkomstfordelingen i samme grad som personer, der vokser op i storbyerne.

Figur 1 Relativ sandsynlighed for at ligge i top 20 pct. af indkomstfordelingen blandt 40-årige opdelt på opvækstkommune, 2020

Anm.: Sandsynligheden opgøres som den relative sandsynlighed for at ligge i top 20 pct. af indkomstfordelingen som 40-årig, målt i pct. point, relativt til at vokse op i København. Figuren afspejler estimaterne for kommune-dummies for personernes bopælskommune som 15-årig. Kommuner, hvor estimaterne er insignifikante på et 5 pct. signifikansniveau markeres også som hvide.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Opvækstkommune har lille betydning efter valg af karriere

Opvækst i Nordsjælland er positiv

Når vi udfører anden regression, der inkluderer variable for personens karakteristika som 40-årig reduceres sammenhængen mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i toppen af indkomstfordelingen, jf. figur 2. Det indikerer, at sammenhængen fra figur 1 udmønter sig på forskellige vis gennem fx forskelle i valg af uddannelse og karriere på tværs af kommuner. Det indikerer samtidigt, at barriererne for talentudfoldelse i yderkommunerne primært udmønter sig i fx valg af uddannelse eller brancher med et relativt lavt indkomstriveau.

Få yderkommuner har dog negativ sammenhæng ...

Selv når vi kontrollerer for personens karakteristika som 40-årig, fx personens valg af uddannelse og branche, har enkelte kommuner dog stadig en signifikant sammenhæng til, om personer ligger i top 20 pct. af indkomstfordelingen. Fx har personer, der vokser op i Struer kommune ca. 6 pct.-point lavere sandsynlighed for at ligge i top 20 pct. af indkomstfordelingen som 40-årig end personer, der er vokset op i København.

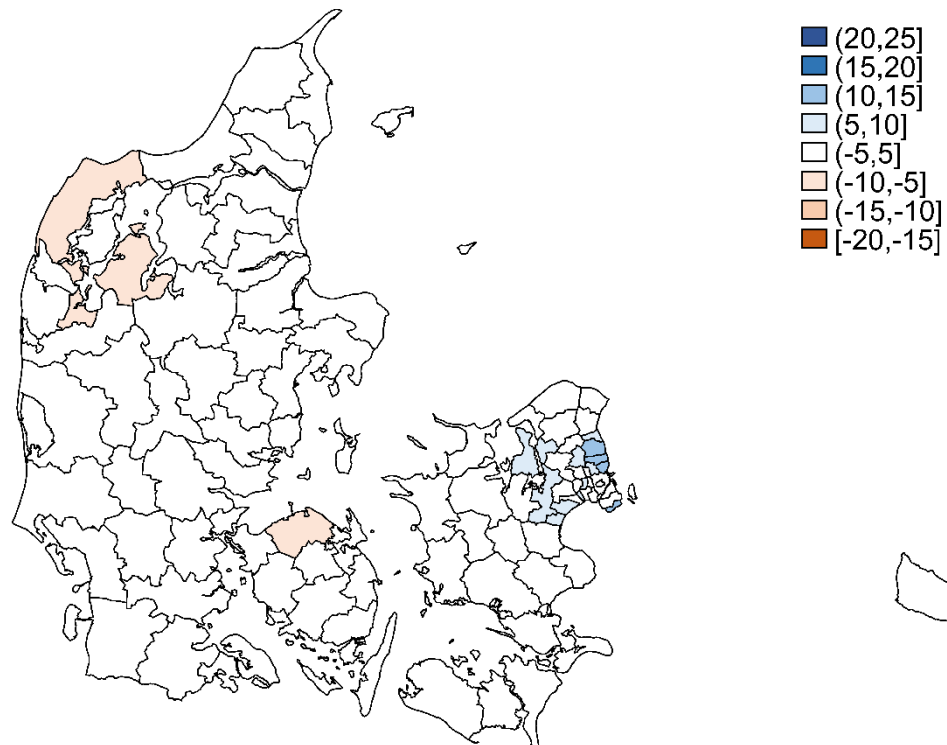
... og kommuner omkring København har positiv

Samtidigt har opvækst i flere kommuner omkring hovedstadsområdet, herunder især i Nordsjælland, en positiv sammenhæng med at ligge i top 20 pct. af indkomstfordelingen, også når der kontrolleres for bl.a. personers uddannelse og valg af branche. Det indikerer, at opvækst i især Nordsjælland giver nogle ekstra muligheder for at udfolde sit talent og ende i toppen af indkomstfordelingen. Det kan fx være netværkseffekter eller et større antal af rollemodeller i kommuner, der generelt er præget af at have mange indbyggere med lange uddannelser og høje indkomster.

Sammenhæng kan være drevet af bl.a. formue

Det kan dog ikke udelukkes, at en del af den positive sammenhæng mellem opvækst i Nordsjælland og sandsynligheden for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen som 40-årig er drevet af, at vi ikke kan kontrollere for alle socioøkonomiske forudsætninger. Fx tager vores model ikke højde for alle typer af indkomst og heller ikke formue. Derudover kan der være yderligere positive effekter af at have forældre med en meget høj indkomst, som vores model ikke tager højde for. Modellen tager heller ikke højde for effekter af lokale prisdannelser. Hvis personer har en tendens til at bo i de kommuner, hvor de vokser op, men både løn- og prisniveauer, generelt er højere i fx Nordsjælland end andre dele af landet, kan dette også drive en del af sammenhængen, uden at personer i Nordsjælland nødvendigvis har en højere realindkomst end andre.

Figur 2 Opvækstkommunens effekt på sandsynligheden for at ligge i top 20 pct. som 40-årig, renset for personers valg, 2020

Anm.: Sandsynligheden opgøres som den relative sandsynlighed for at ligge i top 20 pct. som 40-årig, målt i pct. point, relativt til at vokse op i København. Figuren afspejler estimaterne for kommune-dummies for personernes bopælskommune som 15-årig. Kommuner, hvor estimaterne er insignifikante på et 5 pct. signifikansniveau markeres også som hvide.

Kilde: Danmarks Statistiks registre og egne beregninger.

Danmark går glip af talenter fra yderkommuner

Der er geografiske talentbarrierer i Danmark

Analysen viser, at der i Danmark er store sammenhænge mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i toppen af indkomstfordelingen som 40-årig. Sammenhængen findes, selvom vi har renset for socioøkonomiske forskelle mellem kommunerne. Det tyder på, at Danmark går glip af talenter fra yderkommunerne, der ikke formår at udfolde deres talent i samme grad som unge, der vokser op i storbyer.

Lige mulighed for uddannelse kan afhjælpe problemet

Det meste af sammenhængen mellem opvækstkommune og sandsynligheden for at ende i top 20 pct. af indkomstfordelingen forsvinder dog, når vi kontrollerer for personernes karakteristika som 40-årige. Det indikerer, at barriererne for talentudfoldelse for disse grupper udmønter sig i fx valg af uddannelse eller branche med lavt indkomstniveau. Det taler for at sikre, at der er lige adgang til uddannelser på tværs af kommuner i Danmark. Det kan fx ske ved at opretholde et højt niveau af kollektiv trafik, der gør det nemmere at pendle til og fra uddannelsesinstitutioner på tværs af større afstande.